

РОКСОЛАНА СЬОМА

МАМУСЯ

не відпустить, бо любить

ТЕМПОРА, 2025

Ніч спливає м'якою смолою, кожної миті закупорюючи дедалі більше вічок. Здається, ще година-дві — і неминуче стане темно, і небуття поглине міські проспекти, а разом і людські долі. Та навіть якби раптово згасло все світло у висотках і вуличних ліхтарях, цілковитої мли ніколи не було б, бо маяки на радіозаводі зблискують червоним і вдень, і вночі, немов натякаючи: ніщо не абсолютне. Навіть чорнота: що зовнішня, що внутрішня.

Леся, схиливши біляву, схожу на жмут сухої ковили, голову, перешиває гудзики на синовій куртці. Відходив лише весну, а тепер, на осінь, тісною стала. Шкода викидати, та й грошей на нову, по правді, немає. Сама в декреті, свекруха — пенсіонерка. Чоловік працює. Науковець, дисертацію пише, але його чверть ставки на кафедрі погоди не робить.

Леся виводить голку з виворітного боку, двічі накидає нитку, затягує й відкушує, з ніжністю глянувши на сина — сидить собі на підлозі й рівненько, у бездоганній градації розкладає фрагменти пірамідки.

Орчика Леся народила за пару тижнів до захисту диплома. Молила Бога, аби пологи не припали на сам захист, бо подовжувати бодай на день оту п'ятирічну муку — навчання на економічному — геть не бажала.

МАМУСЯ

НЕ ВІДПУСТИТЬ, БО ЛЮБИТЬ

Факультет для неї вибрав батько. На обережні натяки, буцім воліла б стати ботаніком, бо любила рослини, чи принаймні, як мама, лікарем, вибухав праведним гнівом: «Що? Жебракувати хочеш? Покажи мені забезпеченого лікаря! А ботаніка!? Освіта має бути престижною! Юридична чи економічна, а не всяка дурня!». Перечити й не пробувала. Знала: марна річ.

Задля тата сумлінно зубрила предмети, збирала високі оцінки, та на початку п'ятого курсу його підвела, бо... залетіла. Була якась вечірка, й там, точніше, у закутку гуртожитського коридору, необачно віддалася фактично першому-ліпшому.

Ним виявився Ігор із філософського факультету. Великий, м'якотілий у буквальному й переносному сенсах хлопець. Місцевий, який того вечора чомусь опинився в гуртожитку. Коли сказала про вагітність, відповів, що мусить поговорити з мамою. Поговорив, призначили дату шлюбу.

Хтозна, чи Леся бажалося такого чоловіка. На той час, якби хто спитав, якого саме хотіла, не могла б сказати напевно. Бо й порівняти не мала з ким — ніхто до неї не залицявся, ні з ким ще не зустрічалася. Та й марудна, не люба серцю наука спонукала думати хіба про якнайшвидше закінчення, а не про заміжжя. Тож сталося, як сталося. І щастя, що Ігор батьківства не зрікся. Хоча, можливо, за те, що має родину, Леся мала дякувати свекрусі — Еммі Миколаївні — невеличкій сухорлявій жінці з різким тембром і таким самим характером.

— Наш Орчик — такий перфекціоніст! — тішиться Леся, встромляючи голку в катушку.

— Та дав би Бог! — озивається Емма Миколаївна, скептично звівши брову. — Бо ви з Ігорком ніяк порядку не навчитеся.

Леся крадькома зиркає на чоловіка, сподіваючись підтримки, та той і вухом не веде — відгородився книжкою від світу.

Зрозуміти претензію Леся не може, бо, оселившись у домі свекрухи, стала тінню: зайвий раз не показується на очі, не

перечить, не просить помічі. А Емма Миколаївна ніколи й не завдає собі клопоту посидіти з малим бодай годину-другу. Щойно Лесі треба кудись відлучитися — свекруха знаходить нагальні справи, немов натякає: твоя дитина — твої проблеми. Що й казати про побут? Леся прибирає й за собою, і за чоловіком, і за малим, і навіть за свекрухою. Та видно, усе не так.

— Орчику, хочеш бублика? — крекче стара, ніби більше нема з ким і про що говорити. — На!

Малий не реагує на звертання. Пухка ручка хапає чергове кільце і припасовує до чималої шеренги.

— А ведмедика? — Емма Миколаївна бере одну з іграшок, викладених на дивані.

Орчик і далі сидить, мов язичницький бовван, тільки щічки надимаються. Певно, міркує, за що далі братися. Та коли стара впихає забавку просто йому в лице, різко смикається, зривається на ноги й, хитаючи головою, тьопає до балконних дверей.

Часто так робить. Зазвичай вечорами. Схоже, сутінки — улюблений Орчиків час. Бо щойно поночіє й родина всідається у просторій вітальні — кожен за своїм ділом, він прилипає носом до шиби. Що виглядає між поржавілими ґратками, одному Богові відомо, та здатен стояти так годинами, мов прицвяхований, стуляючи й розтуляючи пальці за лишень йому зрозумілим ритмом.

— Ой-ой, щось то недобре, — прицмокує Емма Миколаївна, трагічно заламавши руки. — Чого він не реагує? І не говорити зовсім... Ігорко в два вже реченнями говорив, а Орчиківі три з половиною, а він — як німий!

Леся ціпеніє. Терпкість здіймається від стоп аж до обличчя. Емма Миколаївна — з тих жінок, що краще за інших знають, як треба жити, господарювати й виховувати дітей. У Лесі й батько такий. Але свекрушине всезнайство допікало, здається, дужче: «не тим годуєш», «неправильно купаєш», «памперси хлопчикам шкодять», «не можна все дозволяти». Сердилася, нервувала, сопіла у дві дірки й мовчки ковтала ті

напучування, бо ж — старша людина, сім'я... Але «німий» — то занадто! Він же белькоче якісь склади! Видає звуки!

Леся прокашлюється, кинувши розпачливий погляд на чоловіка, та він тільки ледь веде головою. Наче дивується не щойно почутому, а вчитаному. Подвійне обурення застрягає в Лесі між зубами, не наважуючись вийти назовні.

— Ну, що дивишся? — додає гучності свекруха, підбадьорена синовим мовчанням. Її вицвілі, лихі цієї миті очі розпинають без цвяхів. — Його треба перевірити!

Леся врешті скипає і пирхає:

— А вас, Еммо Миколаівно, перевірити не треба?! — стукає кулаками по бильцях.

Чоловік ураз оживає:

— Ну, Ле-е-сю, ну, ма-а-амо... — бекає, стражденно звівши брови.

— Не мамкай! — шипить стара. — Я знаю, що кажу. Це — не-нор-мально!

Ігор миттю пасує, зіщулившись, як шкідливе дитя, і сховавши погляд у книжку. Втручатися в жіночий конфлікт, та ще й перечити мамі, йому, очевидно, несила. Дарма, що такий здоровило.

Леся зіцілює зуби й голосно видихає. У тому видиху красномовне обурення. Ні, вона, звісно, бачила, що її мимовільний обранець — інертний і дитинний, що має з мамою патологічно міцний зв'язок. Та сподівалася, що власна сім'я виманить його з-під маминої спідниці. Виходить, ошукалася.

— Значить, так. Завтра йдемо до педіатра, а вона хай уже направляє до кого треба! — постановляє Емма Миколаївна, і всі скоряються умові.

Дорога до поліклініки — як розпечені вуглі. Допікає свекруха: раз у раз поштурхує доскіпливим поглядом, ніби Леся їй завинила.

— О, як вас багато! — розпливається в усмішці дільнична лікарка. — Що, прихворіли?

— Та ні, нічого такого, Маріє Несторівно, — каже Леся, сідаючи на кушетку. — Потрібна консультація.

— А що значить «нічого»? — тут-таки вклинюється свекруха. — У нас проблеми!

— Ну, Еммо Микола-а-аівно! — стогне Леся, міцніше пригортаючи сина, ніби боронячись від наскоків старої.

— Проблеми? Які саме? — тонкі брови Марії Несторівни злітають угору. — Слухаю.

Леся розкриває рота, аби щось сказати, та свекруха й тут випереджає:

— З нашим Орчиком щось не так! Він не реагує, коли його кличуть! Не звертає уваги на те, що йому показують! Він не говорить! — незворушне старече лице, побороноване грубими зморшками, ніби сигналізує: жодних заперечень!

Леся мимоволі підносить руку, мовби хоче відмахнутися від слів. Бо як таке можна казати про рідного внука? Він же просто маленький! Але пояснення сливовими шкірками липнуть до ясен. Шашіль сумнівів, виплоджений наріканнями Емми Миколаївни, таки підточує Лесину певність. Її заливає провина. А може, усе через її материнський недогляд? Але ж Орчик — здоровий та енергійний. Ну, може, надміру вертлявий, іноді експресивний. Але які діти не вередують? Хто не стукає ложкою по тарілці чи не падає на землю і не дригає ногами в намаганні отримати бажане? Усі таке роблять!

Очі педіатрині округляються в подиві. Схоже, вона також не згодна.

— Справді? — лікарка бере з полиці гумового ядуcho-зеленого крокодила і простягає малому, крутячи йому перед носом. — Орчику, глянь, який крокодильчик! — а тоді тисне на черевце — іграшка видає пронизливий свист.

Малий сахається і дрібно трясє головою, без жодних емоцій чи звуків. Навіть складно визначити: зреагував на колір чи на звук?

— Хм, навіть не знаю, — Марія Несторівна клацає пальцями довкола Орчикової голови, та цього разу малий узагалі

ігнорує її зусилля. Байдуже дивиться поперед себе, ніби й не помічає цього карнавалу абсурду. — Може, він просто такий незворушний, а може, справді проблеми.

Лікарка обсмикує халат і рушає до столу.

— От-от, і я кажу: він — заторможений! — кидає навздогін Емма Миколаївна.

Якби була змога, Леся, певно, підхопилася й учепилася б пальцями в тонку й зморшкувату свекрушину шию.

— Та ви сама заторможена! Як вас, таку прикру, Бог носить? — сичить праведним гнівом. У горлі згірклий клубок, а сірі очі наливаються сльозами.

Свекруха роззявляє рота, бо ще не чула такого зухвальства. Вицвілий погляд цілить то в Лесю, то в лікарку, ніби в арбітра.

— Ну, що ви, Еммо Миколаївно, чудовий внучок у вас росте, — заспокоює педіатриня. — Гляньте, який здоровий рум'янець на щічках! А що не говорить — пусте! Деякі дітки пізно починають... Навіть після чотирьох і ще пізніше.

— А чому ж не реагує? Глухий? — напирас Емма Миколаївна, стрясаючи кістлявою рукою.

— Чому ж не реагує? Крокодил йому явно не сподобався. Не робіть поспішних висновків! — уриває шквал запитань Марія Несторівна, суворо глипнувши спідлоба. — Діагнози ставлять лікарі. Треба пройти обстеження. Для початку випису направлення до невропатолога.

Щойно син засинає, Леся падає в подушку й заходиться плачем. Ні-ні, про свекрушині нарікання та свою нестриману відповідь уже й думати забула. У голові руйнівним ядром раз по раз бахає: «затримка психомовленнєвого розвитку» — висновок невропатолога. А потім, після електроенцефалограми, яку Орчик заведве дозволив зробити, бо верещав не своїм голосом, зриваючи присоски, — як останній цвях у домовину дотеперішнього життя: «збої в альфа-ритмі» та «епіактивність». Лікар, звісно, усе пояснив і порадив звернутися ще й до психіатра, але в шоківому стані Леся геть нічого не втямила.

«Господи, що це за слова такі? Як вони стосуються мого сина? Чому? Навіщо? Він же нормально розвивається. Сів у пів року, пішов у рік і місяць. Сам їсть, навіть одягнутися може... То що з ним не так?! І нащо до психіатра? Мало нам тих висновків?» — мозок відмовляється приймати нову реальність.

Леся, мов під контрастним душем, кидає то в жар, то в холод. Заледве встигає оговтатися, щоб збагнути: досі при тямі. Та страх обплітає щільною оболонкою, липкими мацаками підступаючи до горла. Бо що тепер буде? Як жити? Хочеться викричати той страх, аби хтось почув, поспівчував і врешті врятував, та поруч нікого немає.

Тиша. І відчай.

Заледве підводиться, встромляє руки у старий халат, підперезується. Вибілене пергідролем волосся, збите космаками, стягує гумкою. Тихо, як тінь, вислизає з квартири. Ноги самі несуть угору. Ближче до Бога? «Так, побіч нього, — казала покійна баба, — тепло. Тепло завжди». Леся не покладається на нього, відколи не стало мами, та внутрішня студінь прагне хоч дрібки тепла.

Рипить металева покрішка. Колись на ній висіла важка колодка. Тепер немає. Тепер нікому ні до чого немає діла. Під ногами тріщить старий руберойд, немовби застерігає: непевна ідея — ходити дахами. По кутках під парапетом осудливо перешіптується зопріле листя. Леся стає на нього стоптаним капцем і розтирає: «Замовкни!» Іншим торкається загороди. Стоїть якусь мить, а тоді рішуче випростується. Порив гострого вітру облизує литки. Холодно. Швидше б зігрітися.

Новий порив штовхає в спину. Леся не пручається. Розпластує руки, як птаха крила, і падає в прірву.

Назустріч — лише чорнота й послужливий холод.

Бух!

Різко скидається в ліжку й розплющує очі.

«Сон? Це — тільки сон?!» — видихає розпачливо, бо мозок досі тримається за чорноту, що обіцяла полегшу.

МАМУСЯ

НЕ ВІДПУСТИТЬ, БО ЛЮБИТЬ

Холод. Не дивно — опалення ще не ввімкнули. Рука сліпою змією повзе поза спину, намагає ковару й тягне на ноги. Леся судомно зціплює зуби, тамуючи дрижаки, зводить погляд до електронного годинника. То — Орчикова нянька. Як укладаєш дитину до ліжка, не треба жодних казок чи співанок. Утупить погляд у цифри та дві миготливі цятки — і так засинає.

«Пів на шосту... Певно, Ігор повернувся», — констатує байдужо, дослухаючись до звуків із передпокою. Навіть не має снаги здивуватися чи обуритись — аж так пізно чоловік ще не приходив. І тут-таки чує підтвердження:

— Привіт, мам'!

— І де тебе носить?

— Облиш...

— Що «облиш»? Догрався?! — схоже, шпичаки свекрушиного голосу проштрикують не лише Ігорів слух, але й стіни в помешканні, бо й Леся чує хиже шипіння. — Привів якусь ущербну, ще й дитину таку народила...

— Мамо, припини! Нічого ще не ясно. Може, лікарі помилилися, — поступливо вирівнюється голос.

«Ох, треба було не прокидатися... — стогне Леся, повільно сповзаючи з ліжка. — Значить, Ігор уже знає. Певно, мамця телефоном доповіла...»

Насилу тягне халат. Підходить до старого трюмо і глипає на відображення. Досвіт опадає сивим попелом неспокою. Менш ніж за добу постаріла на років десять. Під очима — чорні западини, на губах — скорбота. Гостре підборіддя впирається у вигнуті ключиці, схожі на птаху в польоті, полонену шкірою, ніби тенетами.

Погляд обережно, наче боїться перечепитися за щось небезпечне, суне до синові коліски. Орчик, зіщулений ембріоном, спокійно сопе. Передранкове світло, щільне й ніби вологе на дотик, огортає його стулені повіки, гладить лице...

«Син?

Ні, це — хтось інший.

Мій син — здоровий гарненький хлопчик!

А це — якась лялька. Чужа! Чи справді ембріон, передчасно витягнутий із черева, тому нежиттєздатний.

Не хочу його! І знати не хочу!

Забери його в мене!» — задирає голову до стелі, ніби хоче достукатися до того, хто зверху. Та стеля німує. Як і той, хто вгорі.

Леся стискає зуби, запинає халат і суне до передпокою.

— Привіт, Лесю. Як ти? — питає чоловік, сухо чмокнувши в чоло.

Вона без слів чалапає на кухню, перейнявши дорогою зимний погляд свекрухи. Та що їй тепер до того погляду? До начебто співчутливого цілунку чоловіка? Тепер ніщо не має значення. Її за день, випатрали, як гуску, — витягли живі тельбухи й начинили мертвою невизначеністю. Ще вчора син був звичайною дитиною, як інші, а тепер... Як тепер бути? Як жити?

Ігор снідає, не мовлячи ні слова. Леся стоїть при вікні, вчепившись поглядом за сіру крайку лісу на овиді, як за рятівну соломину, бо знає: ліс точно не мовчить — бає безлистим верховіттям про неминучу весну.

— Дякую! Я — в душ і знову на роботу, — врешті оживає хатній простір. — Маю першу пару.

«Ну, от. Знає і мовчить. Нічого навіть не питає. Чи знаття, що його син недорозвинений, досить, і він нічого не збирається робити?» — розбігаються брижами численні думки. На них навіть лячно спинятися. Не розкручувати, не заглиблюватися, бо від відчаю можна й розум стратити. Але поговорити треба!

Леся не дуже тямить, як має бути в таких ситуаціях. Як за таких обставин повелася б щаслива родина? Та й узагалі, що таке щаслива родина? Бо вони живуть собі, перекочуючи з дня в день. Без особливої радості. Але й нічого прикрого не відбувається. Не сваряться, як, наприклад, тато з мамою. Вона собі з Орчиком. Ігор — із наукою. І тільки в ліжку сходять-

ся в буквальному й переносному значеннях. Здається, лише ті нічні кількахвилинні посмикування і скріплюють їхні непевні стосунки. Та, може, це нормально? Може, так у всіх чи принаймні в більшості пар? Не знає. Зрештою, Орчик — його розвиток і майбутнє — мав би тримати їх міцніше за секс. Та говорити про це, виходить, і ні з ким.

«Геть! Геть із дому! Геть із цієї гнітючої тиші!»

Свекруха навіть носа не витикає зі своєї кімнати. Тож Леся із сином одягаються й ідуть туди, де бодай видніється небо.

Сонце вже встигло видертися з досвітньої імли й тепер бігає гілками кленів, присідає на лавки обабіч майданчика, полює на дворових котів. Орчик, як і завжди, щойно вийшовши у двір, кидається до кольорової драбини. Енергійно оббігає її і прямує до гойдалки. На ній — нікого, тож він хапається за край, тягне донизу, різко відпускає, аж протилежний кінець озивається зойком, а тоді радісно мчить до вертушки. Щосили розкручує її і знову прямує до драбини.

Леся осідає на лавку безживною пір'иною. Байдужим оком стежить за сином. Драбина — гойдалка — вертушка. Драбина — гойдалка — вертушка. Драбина — гойдалка — вертушка. Драбина — гойдалка...

На неї, мов невідворотна стихія, насувається спогад: Орчик підбігає до гойдалки. На ній — діти. Почергово відштовхуючись від землі, зі сміхом злітають угору. Орчик стоїть як укопаний. Терпляче чекає, не видаючи ні звуку. Коли діти, вдосталь розважившись, урешті звільнять гойдалку, він зробить те, що завжди: опустить горішній край і побіжить до вертушки. Якщо на ній хтось крутиться, зупиниться і чекатиме. Скільки треба. П'ять. Десять. Двадцять хвилин. Забирати його — марна справа. Пручатиметься, далі впаде на спину й зайдеться в істериці. Це Леся вже проходила. Знає, заважати Орчикові в його чітко вивірених і хронологічно впорядкованих розвагах — зась!

— Мамо, вище! Вище! Ще! — вганяється у вуха, наче дубель у бетон, крик чужої дитини.

Леся повільно обертає голову. Молода жінка в темній куртці розмовляє по телефону. О! У неї сотовий! Леся такої дивовижі ще й у руках не тримала, не по кишені їм такі розкоші. Жінка захоплено щебече й механічно погойдує рудоволосу дівчинку десь Орчикового віку.

— Ну, мамо, вище! — канючить мала.

Леся раптом накриває лавина прозріння: за три з половиною роки Орчик, її Орчик, жодного разу нічого не просив. Орчик, її Орчик, ніколи ні на що не вказував пальцем. Орчик, її Орчик, ніколи не вимагав уваги! Жодного разу не виявив бажання погойдатися, а та єдина спроба, коли Леся таки заманила сина на гойдалку, скінчилася тим, що він мало не впав, бо в польоті спробував зіскочити. А потім бився й кусався. Годину вгамовувала і його, і себе.

«Ну, ти не знаєш, що в нас мужик росте? — потішався Ігор, коли слухав про пригоду на майданчику. — Не любить він гойдатися, не любить! Згадай, як верескавив, коли хтось намагався його вколисати».

Тоді Леся не могла збагнути синові реакції, думала, з віком минеться. Та зараз із очей спадає полуда:

«Господи, то це таки правда! Висновки лікарів небезпідставні!» — її починає стрясати утробний плач. Тіло двигтить, як земля під час Вальдивійського землетрусу.

Мама рудоволосої дівчинки відривається від телефона, спиняє гойдалку, знімає доньку, хоч та і протестує, і біжить до Лесі.

— Що? Що з вами? — питає, намагаючись зазірнути в обличчя.

Леся різко відмахується. Зривається на ноги, підхоплює сина й кидається до під'їзду. Орчик пищить на все горло, незгодний із таким сценарієм.

— Мам', а чого хлопчик так дивно плаче? — бухкає Леся в плечі наївне питання.

МАМУСЯ

НЕ ВІДПУСТИТЬ, БО ЛЮБИТЬ

Що криється за невідомим досі словосполученням «розлади аутичного спектра», Леся уявлення має, бо встигла взяти в бібліотеці кілька медичних книжок, зокрема з психіатрії. Якось навіть, ублагавши чоловіка погуляти із сином, кілька годин просиділа в комп'ютерному клубі в пошуках інформації на іноземних сайтах. Однак зовсім не розуміє, чи це насправді. І головне — як жити далі? Немає нічого гіршого за незнання, за відсутність раціонального пояснення тій чи тій обставині.

— Не знаю, що відбувається з тобою. Прикро, що не цікавишся, як почувуюсь я, але так тривати не може. Треба щось робити... — шепоче ніби чоловікові, а насправді — в порожнисту тишу.

Тиша не озивається. Леся натужно обертає голову. Вихоплює з темряви обрис чоловікового профілю: великий м'ясистий ніс непорушно стримить угору, очі розплющені, ніби крізь щільну товщу ночі можуть бачити, губи судомно зціплені.

— Ігорю?.. — Тиша. — Ігорю!

— Ну, що? Що ти хочеш почути?! — видушує хрипко.

— Ти не можеш вдавати, що нічого не сталося. Я не можу сама... — Леся набирає в груди повітря і шумно зітхає. Слова шпортаються в горлі: — Тр-р-р... Треба щось робити... Психолог сказав... Нам треба до Києва... Потрібен точний діагноз, щоб розуміти...

Мовчить. Кілька митей лежить непорушно, як розіпнутий, лише ковдра ледь надимається на широких грудях. Затим тягне її аж до шиї, немов попереджаючи: «Не руш мене!».

— Треба, значить, поїдемо... — таки видихає те, що хоче почути Леся, і відвертається до стіни.

Збігає ще кілька тижнів, доки у графіку відомого столичного психіатра, професора кафедри дитячої психіатрії, з'являється вікно й він погоджується оглянути Орчика.

По правді, Леся до кольок під боком боїться їхати. Слово «психіатр» і всі похідні від нього викликають паніку. Бо, ви-

являється, пам'ять досі береже, мов сокровенний скарб, епізод із дитинства — коли в психіатричну клініку потрапила мама.

Тоді Леся, здається, щойно пішла до школи, ну, може, в другому класі вчилася, точно не пригадує. Але в голові, мов на слайдах, усе збереглося: нервовий зрив — мама голосить так, ніби завтра — кінець світу, або вона втратила щось таке, без чого й життя — не життя; роздракнений тією істерикою батько; швидка з блимавками й завиванням; маленька Леся хапає маму за ногу, щоб двійко кремезних чоловіків її не забрали. «Мамі треба підлікувати нерви», — роздратовано бурчить батько, відтягаючи Лесю. Далі — біла палата. Рипливе металеве ліжко. На ньому мама з відсутнім поглядом. І зависла в повітрі втаємничена мантра: «Немає... Його більше немає... Ніхто мене не врятує».

Зараз Леся не може згадати, скільки тривало мамине лікування. Вона досі не знає, що й чому сталося, хто й від кого мав би її врятувати. Пам'ятає тільки: іще тривалий час після повернення з лікарні маму ніщо не цікавило, ніщо не втішало. Згодом усе нормалізувалося, вони зажили звичним життям, але в моменти батьківських сварок Лесине вухо час до часу вихоплювало: «Та ти психічно хвора, про що з тобою говорити?». Однак тепер, коли постала необхідність показати психіатрові власну дитину, всі ті болісні спогади, вишпортавшись із минулого, неприємно подразнюють і без того збентежену душу.

Ранковий Київ зустрічає вологістю і якоюсь напруженістю. Вокзал комашиться чорним натовпом, поцяткованим то тут, то там біло-синьою символікою. А привокзальна площа взагалі скидається на циганський табір.

— Шахтарі, — припускає Ігор, споглядаючи обличчя похмурих чоловіків із ніби підведеними очима. — Відстоюватимуть перемогу зека...

Леся мовчки киває. Бо що тут казати? На відміну від неї, Ігор краще орієнтується в політиці, він серед людей, мудрих людей, вона постійно вдома. Тільки чула, що в Києві почалися масові протести незгодних із перемогою Януковича.

МАМУСЯ

НЕ ВІДПУСТИТЬ, БО ЛЮБИТЬ